

ממדרה הספרים

אף האסטרטגיה המוצלחת והקולעת ביותר — הצלחתה במציאות מותנית, קודם-כל, ביכולת להישג-טקטי. כי בלעדי הישג זה בפועל לא „תלך“ שים תח בולא אסטרטגית ומבצעית אף כשהיא רבת-השראה. על כן טבעי הוא כי מהסקירות על שני הספרים, שלדעת מבקרים לא מעטים חתומים הם בתוכם של „קלאסיות“ (דעה, שעליה חולקים מספר מבקרים אחרים) המופיעים בימים הקרובים בים בעברית בהוצאת „מערכות“ — תנתן תחילה הסקירה על ספרו של בריג׳ ג׳. ס. מר של „אנשים מול אשׁ“. כי, אכן, זהו ספר על תקלות-שבמציאות, בהן עלול להתקל כל בעיטה טקטי — ועל בעיותיו של המפקד הקרוי להתגבר על תקלות וקשים אלה, ושבטיב התגברותו מותנה, לרוב, בסופו-של-דבר, ההישג הטקטי שיש להשיג.

ברם, אף תקיפות הרעה, כוח הרצון, הכשרון ואומץ-לב והכושר הטקטי המרובים ביותר עלולים להתגבר ולרדת-לטמיון אם לא יודרכו על ידי תפישה איסטרטגית נכונה ושנונה.

בנידון רציני על אופיה, צרכיה וציחיה של תפישה אסטרטגית כזו — אין כל האפשרות לפסוח על ספרו של הוגה-המלחמה הבריטי הנודע, ק׳. ב. לידל-הארט — ספר המופיע עתה כבר ב„גלגול“ מורחב ומושלם ע״י המחבר בשלישית — אולם, כאו כן עתה — הרעיון על אסטרטגיה של גישה עקיפה אל האויב, גישה אל נקודות-התורף הפיזיות והפסיכולוגיות שלו משמש בו כציר מתשבה מרכזי. בגלגול אחרון זה מקיף הספר אף את תקופת מלחמת-העולם השנייה (ובמקצת את זו שלאחריה, בדמות מלחמת ישראל-ערב) והוא מכיל ניתוח נוקב של התפתחות אסטרטגית ומבצעית בשנות 45—1940, שלא היה כלול בקודמו.

ספר על:

בעיות פיקוד (ופקודים) במציאות-קרב

בראש וראשונה, החשיבות אשר המחבר (הנמנה על צבא שבעיקרו ממונע הנו) מיחס לחיל-הרגלים וללוחם-הפרט. וכן הרצון למילוי משימתו המשותפת: הדרכת חיילינו והכשרתם.

להלן מביאים אנו בפני הקורא קטעים אחדים מ„אנשים מול אשׁ“ בתרגום הפשי.

אשליות

כל אלה אשר גילו ב-39—1940 התענינות ב- בעיות המלחמה לא חדלו מלרומם ולגשא את תפקידה הראשון במעלה של המונחה. המכונה שאין גבול לעצמתה, היתה לדידם מוכשרת לבצע הכל, ידעה הכל, עשתה הכל. מוחות האנשים ורוחם — והדברים אמורים באנשי-צבא כבאזרחים — היו כה מהופנטים על ידי המנוע עד כי הדבר כמעט וגרר את אמריקה אלי שואה, המחסוד בחיל-הרגלים הגיע ב-1944 למדרגה כזו שפילד-מרשל מונטגומרי) נאלץ להפעיל חיילי ארטילריה נ״מ, ושירותי-

לפני קרוב לעשר שנים הופיע הספר „אנשים מול אשׁ“ לקולונל (כיום — בריג׳-ג׳) א. ל. א. מרשל, שהוא פרי-מחקר אשר הוטל בימי מלחמת העולם השנייה על קצין אמריקאי זה לערוך על אופן התנהגותם של אנשים בהיותם נתונים תחת אש אויב. על-ימנת למלא את משימתו זו, נלוה עורך המחקר אל גופי-גייסות אמריקאיים שונים בכל זירות-המבצעים שעל פני כדור הארץ. מרשימותיו ביקש להסיק מסקנות מסוימות, אשר יהיה בהן כדי להועיל למדריכים שהוטלה עליהם הכשרת החיילים. תיאוריה, שהגם חיים מאוד, מיוסדים בחלקם הניכר על שיחות עם קצינים וחיילים ותשובותיהם לשאלות שהוצגו בפניהם. הוא אינו משתדל ליפות את ה- מציאות או להקנות גון רומנטי ל„דו״ח“ שלו. אחד המניעים להציג בפני ציבורנו את עבודתו זו, הנה:

(1) למעשה — הגנרל מרשל, ראש-המטה של צבא-ארצות-הברית, על יסוד הדו״חות מן המפקדים בזירת המבצעים.

מאבק גוף-אל-גוף משדות-מערכה ידועים. עודנו מצוי וקיים בשדות-קרב אחרים. ואף באותם שהוא בהם נעלם, הרי גם שם ה' מרחק המפריד לרוב בין היריבים אינו אלא מרחק של עשרות מטרים אחדים בלבד. קיים ועומד הגורם-המתמיד, זה הפשוט ביותר, ועם זאת אף המורכב ביותר שבכל המדע-הצבאי — האדם.

האדם בשדה המערכה

המציאות החמורה של שדה המערכה — היא הדבר אשר יש להכשיר את הרגלי לקראתו. צריך שידע כי לא הרומנים, לא התיאורים של סופרי-המלחמה ולא שחקני הוליבוד — אין ביכולתם ל-הראות לו מה היא המלחמה.

כך, למשל, יש ומשתדלים הרבה לבאר לחיילים על שום מה מצויות מלחמות, או מהם הקוים ה' אופייניים המציינים את האויב, מסבירים להם ה' טקטיקה מהי, וכן האסטרטגיה, ומהן דרכי מחשבתו של הפיקוד-הגבוה, אך עם זאת, שוכחים להעמידם על טיב נסיונותיו ותגובותיו של הפרט במערכה, ובסופו של חשבון, הרי זהו הדבר הקובע.

כן יש אימרים כי אופן השימוש בשטח, מקום הצבתו של כלי הנשק ותנועותיו של אדם הנם הגורמים הראשיים להשגת ההצלחה. דעתי אני היא כי זוהי טעות מובהקת.

הדבר שחשיבותו ראשונה-במעלה — הוא ש' האדם ידע-ידוע את תפקידו ואת מקומו בתוך התא-הלוחם שאליו הוא משתיך, ושידע לאיזה גילויי חולשה אנרשית יהיה הוא עצמו חשוף, משלא יתנו לו עוד פני-השטח מחפה, או משיקרה מעצור בכלי נשקו.

רק אותה יחידה אשר טיבה האנושי עולה על ערך הציוד שהיא שליטה עליו — היא היחידה המסוגלת להלחם. רוב גילויי מורד-לב בשדה הקרב — מקורם בהעדר השליטה העצמית של הפרטים עצמם.

מורד-לבו של איש אחד רובץ על אחריותו של הכלל, אך, לעומת זאת, די ברצונו של יחיד כדי שגיתן יהיה להחזיר את הכל לתיקונו, בין שהמדובר הוא בקיבוץ אנשים שלם או בצירופם של שני פרטים בלבד. עזרת-גומלין הדדית בכל צמד אנשים היא מן האחד לשני ומן השני לראשון, והיא — כפי שמשוכנע מרשל — מהוה את הגורם היחיד שיש בו כדי לאפשר את הנצחון על הפחד, ואת היכולת להגיב בהתאם לתביעות השעה.

חקר מעמיק של המבצעים אשר במסגרתם פעל

הקרקע של האויריה בתורת רגלים: — ורק תוספת זו של לוחמים רגליים היא שאפשרה את האופני-טיבה-הנגדית בחבל הארדנים.

החשיבות אשר הוענקה למנוע — היו לה, במשך כל מתלך המלחמה, תוצאות שליליות. בגללה היו הרגלים נגועים בתסביך נחיתות ממש, מצב דברים שהנו בלתי מוצדק לחלוטין. גהפוך הוא: המלחמה הממוכנת דורשת לוחמים-רגליים בהמון, התיאוריות של דה-גול או של פון-סאקט על צבאות-מקצוע קטנים מתעלמות ממושג המלחמה-הטוטלית. כי הרי המלחמה הטוטלית כרוכה במכות-הלם של המוני לוחמים — דהיינו, של חיל-הרגלים.

לעולם לא תתרחש מלחמה שתהיה מלחמת-מכונות מובהקת. המכונה — אין בכוחה לפעול מאליה. ערכה לא בא לה אלא מן האיש המפעיל אותה. האדם — גורם זה אשר הנטיה הקיימת היא להשכיחו מלב — הוא המוסיף לתפוש מקום ב' מרכזה של הפעולה. ככל שהמאמצים המיכניים הנם רביעצמה יותר — כן נאלצות היחידות להתפור יותר לשם עריכת מערכה; וכן מוטל על הפרט להוכיח יזמה ומרץ. אין כל ספק כי קיום ליכודן של יחידות במסגרת הטקטיקה של זמננו היא ה' חיונית שבבעיות ניהול המלחמה. האמצעי היחיד בשביל להתגבר על קושי זה הוא חינוכו של הלוחם הפרט לגילוי יזמה, לאמאץ, להבין הבן היטב את מצב הדברים ולהתגבר על הפחד ע"י אומץ לבו האישי.

חינוך זה מחיב את נטישתה של התפישת-המסורתית בענין משמעת חיצונית ופורמלית ב' תכלית. חיבים להגיע לידי יכולת לשכנע את האיש בערכו-הוא בתורת לוחם, בחשיבותו ליחידה, על כל אשר הגה מיצגת. מעל לכל, הכרחי להוכיח לו כי אין הוא עוזב לנפשו, על אף היותו מבודד בשדה-הקרב. חולשתו העיקרית של הצבא האמריקאי נעוצה בהעדר ידיעה מדויקת לאיזו מטרות ותכליות חייב האימון להוליך את החייל, והרי מדובר כאן בכל הפשטות, בהשגת תכלית-הקרב, ותהא האש צפופה ובת-ממש ככל שתהיה.

בחירת האנשים, הכשרתם הגופנית, חינוכם — כל אלה אינם באים אלא לסייע להגברת דיוקה של אשנו ונמרצותה. כוחו הנפשי של האדם אינו מסוגל לעמוד בפני השפעותיו של הקרב אלא שעה שהוא חש את עצמו אדון מוחלט לכלי-נשקו.

יש אנשים הטוענים כי לגבי איש הרגלים אין הקרב-בטנחים-קצרים אלא בגדר מושג שאבד עליו בלה. אין לך דבר מוטעה מזה. באם גם נעלם ה'

חיל-הרגלים האמריקאי מאפשר להסיק את המסקנה כי ההפעלה הנכונה של כלי-הנשק היא בלבד ה- מוליכה אל ההצלחה. אין לך כללים אחרים. הדבר החשוב הוא להקנות הכרה זו לחיל-הרגלים. כאן מתיצבים זו לעומת זה שני ארחי-פעולה: לדמות את החייל למעין אבטומט או לראותו בתור יצור בר-דעת. נראה שלא הדרך האחת ולא השניה נכונות כשלעצמם. המציאות מלמדת כי רק המגע עם חברים אחרים הוא המשרה את אומץ-הלב הדרוש בתוך אש-הקרב. כאן מגיעים אנו לגורם האנושי. משוכנע הנני כי הודאות שהנה מצויים לצדך חברים החשים וסובלים כמוך — יוצרת את אותו זרם החמימות והכוח המביא לידי כך שהעין מכוננת למטרה והאצבע לוחצת על ההדק... כך הוא לגבי כל משתתף בקרב: קודם שירגיש עצמו נשען על כלי נשק, צריך שיחוש עצמו נתמך על ידי חבריו.

חללו-הריק של שדה-הקרב

שדה הקרב — כקפוא-מכפור הנו. זהו השומם והמבודד שבמקומות בהם נקראים בני אדם להפגש. רושמו של פחד המות על איש-הרגלים קטן מן הרושם של תחושת החלל-הריק. איש אינו נראה שם, ואפילו אסור עליו להראות כלל. שם שלטת דומיה מוחלטת.

החלל-הריק הזה הוא התופש את האדם בגרונו ומשתק את מחשבתו ואת אבריו. במצבים תקינים, קשורות הסכנות של יום-יום לתנועותיהם של עצ-מים נראים בעין. ואילו בשדה-הקרב הסכנה נוכחת בתמידות, אולם לא ניתן כלל להבחין בה. וזהו הדבר היוצר את האימה.

החייל מרגיש כי לפתע נעזב כליל. חש הוא בסכנה מבלי שתהיה לו יכולת להכירה ומבלי יכולת להאבק אתה. הרגשה זו של עזובה וחוסר יכולת — היא המעלה את תחושת הפחד.

הבה ונחשוב על ההכשרה וההדרכה אשר ניתנת כיום למשתתף בקרב. מה עושים כדי להקנות לו את אותם כוחות-הרוח שהנם הכרחיים על-מנת ל- התגבר על מצב-נפש זה?

שעה שיחידה חודרת לתוך שדה-הקרב ומגיעה עד אל אזור פעולתם של כלי הנשק של חיל-הרגלים, ממחיש לפתע המשתתף בקרב לעצמו את העובדה כי הנו נמצא במצב שונה לגמרי מזה שלקראתו הכשירוהו. המציאות היא כי שום דבר אינו נראה לעינו. תאש אינה באה משום עבר — וככל זאת תאש הנה-הנה שם. הוא חש כיצד היא פורצת מכל עבר. ובאותו רגע בדיוק נעלם הדבר היחיד אשר

היה לו ערך לגביו — היחידה; אנשיה תפשו מחפה, וגם כל אחד מאלה אשר עדיין נראים לעינו אינו נעזב-אין-עו. מושג הומן קפא; האויב נשאר מוסתר. האיש הנו בודד, עוזב, אבוד. להכשיר משתתף-בקרב ולחנכו — פירושו ככה להכין אדם שיוכל להשתלט על עצמו במצב-נפש זה. הוא יהיה מוכן לנוס במצב מעין זה — אך בה-במידה יהיה גם מוכן לצית באם ישמע לצדו קול אשר יתן לו פקודה. אולם לרוע המזל, נדירות מאוד בשדה-הקרב הפקודות הברורות והנשמעות. ההדרכה כולה חייבת להיות מכוונת לכך ש- האנשים יחוסנו מראש בפני "הלם החלל הריק" הזה, בו חשים הם עם המגע הראשון באויב. למה נזכרה, איפוא, עד אשר יתנסו בכך במציאות המלחמה עצמה? הן הדבר עשוי להביא עלינו אסונות.

התרופה — אש

כדי שהמשתתף בקרב יוכל להשתלט על רגעי משבר אלה, אין לך אלא תרופה אחת ויחידה — האש מכלי נשקו הוא. כל זמן שאנשי היחידה יורים — רוחם מחזיקה מעמד. הרצון והנבונות לירות הם קוראופי המציין את החייל הטוב. על ידי עשותם כך, מאפשרים הם לשאר לנוע, ומסיעים לזרוע פחד בקרב האויב. כללו של דבר, הדבר החסר ביותר בשדה-הקרב הרי היא אש מכוונת-היטב ומתמידה. דבר זה נכון הוא לגבי מבצעים זעירים כשם שהנו נכון ביחס למבצעים גדולים. אש אשר מטרתה נבחרה בחירה קולעת, ואשר כוונה לשעה הנאותה — נודעת לה חשיבות מכרעת לגבי תוצאת הפעולה כולה. מחקר מעמיק העלה את העובדה כי מאז עלו הגייסות האמריקאיים בחוף נורמנדיה ובמשך כל יממת הקרב הראשונה, לא נישא הקרב בפועל אלא על ידי חמש פלוגות רגלים, ובהן רק חמישית האנשים ירו אש תכליתית. רק אחת ויחידה מיחידות-משנה אלו הצליחה להקים בסיס-אש למתן ירי-מסיע. היחידה שהתקדמה יותר מן השאר הודיעה כי "לא ראתה אלא ששה גרמנים חיים".

הרי זוהי דוגמה המוכיחה הוכחה חותכת הן את מציאותו של אותו "חלל ריק" השורר בשדה-הקרב והן את חשיבותה של האש, אשר רק מינוטם של משתתפי הקרב מספיקה, ודאי שתהיה בזה משום הגזמה באם יטען הטוען שהעליה בחופי נורמנדיה הצליחה רק תודות לחמש הפלוגות הללו. אולם בלעדיהם לא היה נוצר "ראש-החוף", ויתכן שבעלי-הברית אף לא היו מגיעים לידי נצחונם באירופה. (סוף בעמוד 102)